

Ellesett, s kért gondolatok

Köszöntő is, köszöntött is érzéseivel birkózik, s hogy oldja a találkozó torokszorító meghatottságát, viccekbe kezd Amerigo Tot.

Hetvenéves lenne, valóban, Amerigo Tot? „Kétszer harmincöt” – javítja újra s újra a köszöntőket. Egyszer harmincöt-snek is fárasztó lett volna a hét-fő eseményeinek sora. Korai kelés Budapesten, ott még egy tárgyalás a vatikáni magyar kápolnába tervezett Tot-műről, út Pécsre, kis megszokással, hogy krumplis pogácsát vegyenek, de annak híján a tepertős is felidézte a gyerekkor magyar ízeit.

Kézének mozdulatait nehéz lenne koreografálni. „Kagyló-szerű valami” készül majd oda. Vatikánról Kádár János és a pápa találkozáját hozza emlékezetünkbe.

A pogácsakeresés Paks környékén volt, onnan még jó másfél óra az út autóval. Lepihenni, persze nem akart, ebéd, fogadás a megyei tanácson, rávillan a szeme az ismerős arcokra, firkézik az újakat.

— Mester, indulnunk kell az avatásra — kéri. „Mester? — kérdez vissza —, talán majd tíz év múlva.” Így hívják tanítványai is. „Tanítás? Annyi, hogy megtalálni az ő hangját, ebben segíthetek, az én tapasztalatommal.” Tanítaná a pécsi szobrászokat is. Este a szobor-avató és a dedikálás után, amikor pécsi művészekkel találko-

Amerigo Tottól, pécsi látogatásának első napján, amikor felavatták Komarov-szobrát

zott, invitálta őket Rómába. „Eljöttök egy hétre, elmegyünk az öntőműhelyembe, s megnézik, hogyan kell viaszba önteni. Mert úgy érzem, a magyar szobrászokat köti, hogy csak homokba önthetnek, azért olyan zártak a szobraik.” Mozdulatait a mozgófilm adhatná vissza, vagy az sem. Tán csak egy Tot-szobor. „A tartalom úgy jön ki, ha nem a hogyan a fontos, hanem az, hogy mit. Hozzatok létre Pécsre egy öntőműhelyt!”

A hazai művészetekről, Pécsről kérdezik. „Pécs Európa, és Budapest szeretne bejutni Európába” — szeme csak egy pillanatra gúnyos. „Építészeten az európai hullámban, lehet a farkában, de benne van a magyar építész. Kiváló a grafika, amit Villányban láttam, nagyszerű, de a festészet és a szobrászat azt csinálja, amit Európában már megemésztettek. Az akadályokat át kell ugrani.”

A nap folyamán többször is el kellett mesélnie a tihanyi kisfiú történetét, aki az elvontabb szobrairól készült fotókat gyűjtötte. „Azért, szobrász bácsi, mert ezeken gondolkodni kell.” „A legtöbb akadályt a figurális ábrázolásnál látom. Át kell ugrani őket. Én is csináltam figurális, reális dolgokat. Amikor fiatalon, Olaszországban megismertem a régiek,

Donatellóké dolgait, úgy érzem, nekem is át kell rágnom magam ezen a kásahegyen. Hogy megmutassam, tudok olyant is csinálni. Csak amikor ezen túljutottam, tudhattam a magam dolgaiba kezdeni.”

Dedikálás a Modern Magyar Képtárban. „A kör bezárult, sajnos egy embernek meg kellett halnia. Malinovszkij marsallnak hoztam levelet az olasz partizánoktól, egy férfi vezetett hozzá. Steinmetz Miklósnak hívták. Akkor sem, és még sokáig nem tudtam, hogy ki ő. Most pedig az ő szülőházában vannak a szobraim. Igen, a kör bezárult. Az élőnek kell köszönetet mondani, hogy ő megszületett.”

Imre olaszul Emerigo. De a hivatalnok eltévesztette a betűt, így lett Amerigo, a „h” pedig a Tot mögül azon a sok sarkon kopott le, amin hetven évig, világhírűig, Pécsre találságig átjutott. Tekintély jelentette ki, hogy amíg él, az a „dígó” nem állít ki Pesten. Temetésére Amerigo Tot elment, s nem perlekedni. Volt kiállítás az előtt is, Pesten is, Tihanyban.

Az avató ünnepségen szobornak támaszkodott Amerigo Tot. Fotósok, filmesek pásztázták a párost, az esemény ritkasága, nagysága exponáltatta velük a

filmszalagot méterszám. Meg mert, olyan jó feje van.

„Egy ember rábizta magát a számítógépre, kiszolgáltatta magát neki, pedig azt is ember készítette. De belé idegződött, hogy amit a gép mond, azt el kell hinni. S egyszer a gép, az ember készítette gép nem választol. Kinyújtom a kezem, hogy az embertől kérjek segítséget — erről szól a szobor.”

Nézem a kezét, híres, erős, magyar parasztösöktől örökölt kezét. Jotgalan büszkeség, hisz amit fémbe, kőbe formál, az egyetemes tulajdon. Jóléső mégis; egészen a magunkéva mondhatjuk, anélkül, hogy csorbítanánk másokat.

A keze a talapzatnak támaszkodott. Keze, mint a Ko-

marov-émlékműből segítségért kiáltó kéz. Az ember keze.

Este, búcsúzásakor, autogramot kérek tőle én is, a Dunántúli Napló olvasóinak. Izlelgeti: „Dunántúli Napló, Dunántúli...” Aztán, leírja a noteszba: A „Pannoniai” Napló olvasóinak. Szívesen Amerigo Tot.

S hozzáteszi: „Az az ember zuhan a földre, tudja, meg fog halni. Amikor az úrben volt, azt a látogatást keltette hajója nekünk, hogy lassú, ezért forog lassan körbe a szobor. De a mozgás azt is jelenti, hogy ez az ember már benne van a történelemben, s ott fog mozogni már örökké.”

Ez az ember ott fog már mozogni.

Bodó László
Fotó: Cseri László

A „Pannoniai”
Napló olvasóinak
Szívesen
Amerigo Tot

Bencze József

Rege

Rege, rege földnek,
dúrcás legelőnek,
göröngyös szügyeknek,
pata-marék földnek,
kerék-nyomott sárnak,
hétbogú varázsnak,
vad zsbavirágnak,
fekete kányának,
gornyadt szilváfának,
ág-gyürkű innak,
meggyávu pipának,
kova-tapló kinnak,
félhold köröm-holdnak,
más regém nem volna!

Eszéki Frigyes

Nocturne

alkonyodik
fátylat terít
magára már
a tarka táj
rőt ég alatt
lehajlanak
álmos hegyek
s a völgy felett
fehér párán
mint lágypárnán
hasal a Hold

gondol biztosan, hogy van-e munkaviszonyom? Nincs. Szabadfoglalkozású ember vagyok — már hatvan óta.

— Miből él?
— A Képcsarnokból.
És nem is rosszul. Amióta szoros kapcsolatba lépett velük, azóta szinte állandóan kapja a megrendeléseket.

— Most is van megrendelés?
— Bólint.
— Láthatnék egy megrendelést?

Kotor egy ideig a kacatok közt, aztán előhúzza egy füzetet. Elém tesz egy csomó papírost. „Megrendelünk az angol kollekciónak számára kettőszáz darab tájat, vászonra, méret 31x41, mielőbbi szállítás. Ár: 150 Ft/db. Orosz megrendelésre 20 db különféle erdő... Schmidt megrendelés, 500 db erdő, folyamatos szállításra... Erdőt 41x51-es méretben 200 darabot, 51x61-es méretben 250 darabot... Olasz, svéd, dán, nyugatnémet kollekciónak, soron

kívüli szállításra, mielőbbi szállításra... Hús darab, ötven darab, ötszáz darab... Erdő, különféle erdő, őszi erdő, erdős táj, táj, Képcsarnok Vállalat, export-csoport.”

— Ezek sem erőltetik meg magukat — mondom végül — hiszen csak száz, százötven forintot adnak egy képért.
— De kérnek ötszáz darabot — válaszol —, aztán én sem járok rosszul, mert a pénz egy-negyedét annak az országnak a valutájában kapom meg, ahová az export irányult.

Van tehát angol fontja, nyugatnémet márkája, svéd koronája és háromnegyed rész magyar forintja.

— És meg is kapja ezt a valutát? — kíváncsiskodom.

— Hát persze. Most kaptam meg az útlevelet egész Európára, és olyan útlevél, hogy kint maradhatok, ameddig tetszik. Minden évben kimegyünk a feleségemmel, voltunk már Olasz-

országban, Svájcban, Franciaországban.

— Volna olyan hely a világon, ahol szívesebben élne, mint itt?

— Tünődik, aztán felel.
— Talán Capriban szívesen letelepednék. De csak pár évre. Mert még azt sem találom olyan szépnek, mint a Balatont.

Gazdaságpolitikai, egészen pontosan művészetgazdaságtani kérdések merültek fel bennem, de azonnal meg is feleltem rájuk. Kéremszépen. Egy termék legyen eladható, első sorban a tőkés piacon. Ez most a kurrens vállalkozás, olyan termékkel kell megjelennünk a világpiacra, amelyért kemény valutát kapunk. E termékek kivétel nélkül hazai nyersanyagból készültek. Az olajfesték „művész” márkajelzést visel, tehát hazai, erdőt, sőt, különféle erdőt is lehet találni itthon. Lenünk is van még, a festővásznat is megszőhetjük. Ez tehát éppen beleillik a vonalba. És

még nem számoltam az erkölcsi hasznot, hiszen a magyar kultúra jóhírére öregbitik ezek a képek szerte a világon, tén meg Új-Zélandban is. Ki meri állítani ezek után, hogy a magyart csak a paprikaszórról, Piroshkáról ismerik?

— Ne vegye rossz néven, hogy ezt kérdezem meg, de úgy érzem, meg kell kérdeznem. Művészeknek, vagy mesterszobrászoknak tartja magát? Ezt, amit csinál művészetnek, vagy pedig mesterszobrász?

Megint csönd van, de nem tart sokáig. Rám néz, tekintete nyílt, igazán őszinte.
— Mesterszobrász — mondja — nézze, én is megtanultam, akinek van hozzá némi adottsága, meg tudja tanulni. Megtanulható.

— Sikeres embernek tartja magát?

— Nem mondom mást, mint csak azt, hogy kiállításaimon mindenkinek tetszenek a képeim, nagyrésztük el is kél. Itt van a legutóbbi vendégkönyvem,

olvasson bele. A győri járás falvaiban állítottam ki a képeimet. Azokat jobban szeretem, a Képcsarnoknak csak egyféle kell: erdőségek. Egyszer próbáltam egy kis egyéniséget belevinni abba is, hát azonnal reklamáltak, és visszaadták, nem jó, tessék olyat csinálni, amin van őz, meg hattyú, és amilyeneket eddig hoztam. Ez egy kicsit fagyós, de mit csináljak, ebből élek meg. Azokat a képeimet szeretem igazán, melyeket a magam gondolataiból festek. Azok jobbak is.

Belelapoztam a vendégkönyvbe. Bónyórétaison is járt a kiállítás, s e néhány száz közönségben akadt egy komoly műkritikus. „A műveket alaposan áttanulmányozva — írta a műtész — részben az impresszionizmusról irányuló intenciókat, részben Picasso kék-koraszakára utaló igyekezetet véltem felfedezni. Feltételezem, hogy néhány év múlva konkrét művészeti irányzatot láthatunk a művésztől.”

Még szerencse, hogy ezt a kritikust nem küldik el felfedezni az Északi-sarkot. Megtalálna valahol Bónyórétaison közelében.

*

Egy nyugodt, egyszerű lelkű, nyílt, őszinte emberrel találkoztam Mesterség, mondta. Én szeretem azokat az embereket, akik vállalják önmagukat. És, ha tevékenységével nem is érték mindent egyet, úgy érzem, jó barátja lettem.

Ő igazán nem tehet semmiről.

Kampis Péter